

JOURNAL OF THE INTERNATIONAL MUSIC COUNCIL. Published with the assistance of the International Music Council under the auspices of the UNESCO. Edited by PETER CROSSLEY — HOLLAND, Cambridge, England, Vol XIX, 1967, 170 str. (Review Editor: BARBARA L. KRADER); Vol. XX, 1968, 117 str. (Review Editor: DAVID RYCROFT)

Vol. XIX, 1967:

Poznati godišnjak Međunarodnog savjeta za muzički folklor (IFMC) donosi u ovom broju tok osamnaeste godišnje skupštine Savjeta i materijale sa međunarodne konferencije održane u Gani (Afrika) godine 1967. Konferencija je bila u gradu Legonu, a bile su obrađene dvije teme: a) migracija narodne muzike i b) multipartne tehnike u narodnoj muzici i plesovima. Dodani su bili prikazi narodne muzike i plesova afričkog folklornog kruga. Konferenciju je posjetilo devedeset članova IFMC iz 24 države Evrope, Amerike, Azije i Afrike. To je bila konferencija izvan Evrope, i to baš u Africi, u kojoj narodna muzika čini sastavni dio života naroda.

Interesantan događaj doživjela je počasna predsjednica M. Karpeles kada je tom prilikom došla u grad Kumasi i tamo opazila jednog pisca pisama, koji taj posao obavlja za stranke. Ona ga je upitala: »Jeste li vi plesač?« On je odgovorio: »Pa naravno! Čovjek koji nije plesač, nije ni član naše zajednice.« To je bio znak da je konferencija izabrala pogodno mjesto za držanje međunarodnog naučnog skupa o narodnim plesovima i narodnoj muzici. To je ujedno dokaz da prosvjetne vlasti vrlo dobro postupaju kada daju toliku važnost tradicionalnoj kulturi u odgoju naroda Gane.

Konferencija je trajala od 27. srpnja do 4. kolovoza. Devet radnih dana bilo je ispunjeno predavanjima i prikazivanjem različitih oblika narodne umjetnosti, ne samo države Gane nego i drugih država Afrike i izvan Afrike.

Značajan je pozdravni govor vice-kancelara sveučilišta Gane prof. A. A. Kwabong. Izrazio je svoju sreću što može gostima iznijeti aktivnost svoje države u suradnji sa IFMC-om od početka njegova djelovanja god. 1967. Nabrojio je preko osam seminara u kojima se proučavaju teme u vezi s narodnom kulturom. Član Savjeta za narodno oslobođenje, odgovoran za odgoj, umjetnost i kulturu, A. K. Deku u svom je govoru iznio kako su u prošlosti kolonizatori već u osnovne škole uvodili stranu evropsku muziku, koju njihova djeca nisu mogla shvatiti. Tradicionalna narodna muzička kultura ipak se očuvala, i do danas je potpuno živa.

M. Karpeles umjesto odsutnog predsjednika IFMC-a Zoltana Kodalya, održala je govor u kome je istakla da se svi članovi IFMC-a raduju izvanrednoj prilici da upoznajaju Ganu i afričku narodnu muziku na njenim izvorima.

U naučnom dijelu konferencije održano je šest predavanja o prvoj temi *Migracije u narodnoj muzici*. To su: Catherine J. Ellis: *Migracija narodne pjesme u drevnoj južnoj Australiji*; Edith Gerson-Kiwi: *Tipovi melodija koje se sele među Berberima i Židovima u gorju Atlas*; Martin György: *Plesni tipovi u Etiopiji*; Pol Rousing Olsen: *Afrička muzika u Perzijskom zaljevu*; Luis Felipe Ramón Y Rivera: *Zagonetka kulturnog širenja: postojanje izokrenutih klarineta od trske među Indijancima sa poluotoka Goajira*; Darius L. Thieme: *Tri člana Yoruba iz porodice Mbra-Sanza*.

Pojedina predavanja dodiruju glavni predmet teme o migraciji narodne muzike samo u posebnom odnosu, tako da osnovni problem kongresne teme nije obrađen posve sistematski i iscrpno. Većini je referata zajedničko to što se bave glavnom temom o narodnoj muzici Afrike, mada neka predavanja dodiruju temu i s obzirom na ostale kontinente. Građa nije prikazana dokumentirano terenskim materijalom, nađenim na afričkom kontinentu, pa će za to trebati još daljnjih studija.

Primjećuje se da je više predavača obradilo temu s obzirom na tonalne osnove narodne afričke muzike, osobito s obzirom na pojavu pentatonskih sistema u afričkoj narodnoj muzici, i tu se pokazalo da autori upotrebljavaju termine za pentatonski sistem kao što su: *prepentatonski*, *protopentatonski* i slične, a ne nastoje prikazati veličinu intervala u pentatonskim sistemima; na konferenciji je data sugestija da se o tom pitanju povede diskusija na kojoj budućoj konferenciji.

Druga tema obuhvatila je predavanja o tzv. *multipartnim tehnikama u narodnoj muzici i plesu*. U tekstovima tih predavanja ukrstili su se termini »multipartna tehnika« (Nketia u muzici u Tanzaniji i »kontrapunkt« (predavač England — bušmanski primjeri); ostali su govorili o »polifoniji«. Ipak, uza sve to konferencija se nije zaplela u diskusiju o terminologiji, ali se naglašavalo da u tom pitanju treba ubuduće naći zajednički jezik. Velika raznolikost u prikazivanju multipartne strukture izazvala je stanovite poteškoće, među ostalim i zbog toga što su bili uneseni pojmovi iz zapadnjačke muzičke teorije kao npr. »hocquetus«. Duga diskusija bila je vođena o linearnim i vertikalnim pentatonizmima, nadalje o teoriji psihologije muzičke pogreške u izvodenju. U raspravi o jodlanju vodila se diskusija o različiti multipartne tehnike s pomoću timbra glasa i s pomoću strukture. Rezultat diskusije može se svesti na ove konstatacije: iskustvo prisutnih se proširilo na veliku raznolikost multipartne tehnike slušajući izvodenje narodne muzike u Africi. Neke pojave u toj muzici i nehotice su se nazivale terminima kojima su ih okrstili predavači, ne vodeći računa u tome da bi se zapravo mogli upotrebljavati i drugi termini koji bi možda bolje odgovarali. Prisutni su isticali da su stekli, slušajući nove oblike narodne muzike i gledajući nove momente u narodnim plesovima, mogućnost da se bolje izražavaju u svome bavljenju narodnom muzikom uopće.

Izleti i pohodi terena, pa i udaljenijim krajevima Gane, dali su prilike članovima da vide kako ta narodna muzika živi ondje u narodu.

Godišnjak je donio predavanja u cjelini, mnoga sa dobrim notnim materijalom.

Na kraju su recenzije i prikazi i etnomuzikoloških edicija sa svih kontinenata i dijelova svijeta (na preko 50 stranica), među kojima se susreću i prikazi nekih jugoslavenskih izdanja, jednoga slovenačkog (*Grlica*, god. 1964/65) i dvaju hrvatskih (*Jačkar Meršić — Žganca i Narodna umjetnost*, knjiga 3).

Vinko Žganec

x x x

Vol. XX, 1968:

Ovaj svezak *Journala* posvećen je 19—oj konferenciji IFMC—a održanoj u Ostendeu, Belgija, od 28. VII do 3. VIII 1967. Od ukupno dvadeset i jednog održanog referata *Journal* u cijelosti donosi njih trinaest. Pored toga štampan je još jedan rad koji nema veze s konferencijom, ali se svojim sadržajem uklapa u jednu od tema konferencije. Nakon programa same konferencije nalazimo govor podpredsjednika *Councila* što ga je prilikom otvaranja konferencije održao u čast preminulog predsjednika Zoltána Kodály—a. Slijedi popis glavnih Kodalyjevih radova u istraživanju narodne muzike.

Tri glavne teme konferencije bile su: 1. Pojam i praksa narodne muzike i plesa u 20. stoljeću; 2. Tehnike (metode) u proučavanju narodne muzike; 3. Stilovi izvodenja u narodnoj pjesmi, instrumentalnoj muzici i plesu.

O prvoj temi govore radovi: *Maud Karpeles*: Razlika između tradicionalne i popularne nove narodne muzike; *B. A. Aning*: Faktori koji stvaraju i održavaju narodnu muziku u Gani; *Fritz Bose*: Tradicionalna narodna pjesma i »narodnik« pjevači; *Radmila Petrović*: Jugoslavenska narodna muzika u 20. stoljeću; *Shlomo Hofman*: Sudbina jedne jemenske narodne melodije; *Felix Hoerburger*: Još jednom o pojmu »narodni ples«.

Drugu temu obrađuju: *Charles Seeger*: Faktorijalna analiza pjesme kao pristup stvaranju jedinstvene teorije gledišta; *Samuel Baud—Bovy*: Razvoj jedne grčke pjesme; *Bruno Nettl i Stephen Blum*: Prinos komparativnom proučavanju strukture tradicionalnih repertoara.

Treću temu obrađuju ovi članci: *Felix Hoerburger*: Popratno zveckanje u instrumentalnoj narodnoj muzici Afganistana; *George List*: »Mbira« u Kartageni (Kolumbija); *György Martin*: Stilovi izvodenja u plesovima Karpatskog bazena; *Lászlo Vikár*: Tipovi melodija kod Ceremisa; *Lajos Vargyas*: Stilovi izvodenja u mongolskom pjevanju.

Na kraju su brojni prikazi knjiga, periodika, članaka i gramofonskih ploča, uglavnom s područja etnomuzikologije.

Interes jugoslavenskih čitalaca posebno privlači rad *Radmile Petrović* o jugoslavenskoj narodnoj muzici u 20. stoljeću. Na tri i pol stranice nije moglo biti izneseno više od pregleda najznačajnijih pojava i njihovih karakteristika. Autorica izlaže da jugoslavenska narodna muzika ulazi u 20. stoljeće sa svojim još uvijek vrlo starim i tradicionalnim oblicima, koji u nekim krajevima traju sve do danas. Za vrijeme posljednjih 50 godina odvija se nova faza u razvoju jugoslavenske narodne muzike, koja se svojim značajkama bitno razlikuje od one stare. Autorica navodi uglavnom muzikološke karakteristike obih faza.

Već u samom naslovu udara u oči izraz »jugoslavenska narodna muzika« te u daljnjem tekstu očekujemo detaljnije određenje. Međutim, umjesto obrazlaganja tog pojma autorica govori o »šest slavenskih etničkih grupa« koje žive zajedno u SFR Jugoslaviji, govori o tragovima kultura i civilizacija što su ih »posljednjih stoljeća« ostavile različite strane sile. O kompleksnosti kulture na tom području, o karakterističnoj raznolikosti njenih oblika a ne samo stilova, a postojanju međusobno različitih etnografskih zona (kojih se granice ne poklapaju s etničkim, nacionalnim niti državnim) vrlo je malo rečeno. Ističući samo postojanje stilskih razlika i doslovnim primjenjivanjem izraza »jugoslavenska narodna muzika« daje se pogrešna predodžba kao da se radi o jednome izjednačenom području kulture, na čijim svim stranama nalazimo iste pojave, a postojanje različitih muzičkih regija uvijekje samo »velika raznolikost muzičkih stilova i njihovih dijalekata«. Autorica se ne osvrće na ulogu starijih podloga u stvaranju te raznolikosti, a o stranim utjecajima govori samo u vezi s relativno novijim vremenom i pojavama (tursko-osmanlijski utjecaj na varošku pjesmu). Također ističe samo utjecaje sfera Istoka i Zapada, što je možda stvar nedovoljno preciznog izražavanja, te nam daje pravo zapitati da li su tim oznakama obuhvaćeni svi postojeći utjecaji (npr. kako pr'pada panonska etnografska zona?).

Drugačijim pristupom, obraćanjem veće pažnje etnološkome u etnomuzikologiji, rezultati muzikoloških analiza više bi dobili na vrijednosti.

Posebnu pažnju autorica obraća razdoblju poslije drugog rata, koje je donijelo novu narodnu muziku, a koju etnomuzikolozi obično svrstavaju u kategoriju kiča. Uz ovo posljednje ona s pravom postavlja pitanje promjene vrednota u našem društvu i kulturi, čije bi istraživanje moglo objasniti pojave koje se s prizvukom ignoracije, nazivaju kičom a ne poklanja im se dovoljna pažnja. Međutim, koliko bi takva istraživanja pripadala domeni etnomuzikologije, a koliko bi bila interesantna sa stanovišta sociologije i drugih srodnih disciplina, čini se da nije jasno ni samim muzikolozima. Saznanje koliko je ta dilema aktualna i koliko je prijeko potrebno njeno rješenje (ne samo na području muzike!), nameće se čak i laiku kad pročita i sve druge priloge prvoj temi konferencije pa kad uvidi koliko različitih shvaćanja i pristupa (i nerazumijevanja) postoji među članovima jednog stručnog društva.

Dva članka ovog *Journala* ostavljaju sličan dojam iako zastupaju različite koncepcije — doimlju se kao zazivanje među gluhima. To su članci *Maud Karpeles* i *Felixa Hoerburgera*. Maud Karpeles kaže da će joj to biti treći i posljednji put što govori na konferenciji IFMC-a, a F. Hoerburger već u naslovu naglašava: »Još jednom...«, te zatim kaže da je već više puta upozoravao na isti problem, ali na žalost sa vrlo malo uspjeha, i da ni ovaj put ne očekuje pravo razumijevanje. Koji su to problemi?

M. Karpeles insistira na razlikovanju pravih, izvornih od pseudonrodnih pjesama. Muzikolozi trebaju proučavati samo one prve čvrsto vjerujući da će one nadživjeti sve pseudonrodne pjesme, koje su prolazne naravi. Za određivanje kriterija po kojima će se neka pjesma svrstati u jednu ili drugu grupu autorica se poziva na zaključke konferencija IFMC-a iz 1952. i 1954. godine. Dok M. Karpeles nema poteškoća s terminima govoreći o »flok and popular music« što kod nas nije terminološki riješeno, Felix Hoerburger načinje isti problem, ali na području narodnog plesa, polazeći od samog pojma izraženog terminom »narodni ples.« On naglašava da se pod tim nazivom podrazumijevaju i brkaju različite stvari, odnosno dvije potpuno različite pojave: narodni ples u njegovoj prvoj egzistenciji i narodni ples u njegovoj drugoj egzistenciji. Međutim, on ne smatra da su te dvije pojave različite po vrijednosti, odnosno da je druga manje vrijedna i da se njome ne treba baviti. On samo želi da se razlikuje narodni ples koji još uvijek postoji

kao sastavni dio života neke zajednice i ima važnu životnu funkciju, od onoga drugog koji je tu funkciju izgubio, ali je zadobio novu, odnosno održao se među manjim brojem zainteresiranih članova neke zajednice, obično u izmijenjenom obliku i sa novom svrhom (kao hobi, sport, sredstvo međuljudskog razumijevanja, efektna slikovita predstava i sl.). F. Hoerburger smatra da se treba baviti objema pojavama, ali treba znati da su to dvije različite pojave i prema tome im treba i pristupati na različit način. Međutim, prioritet u proučavanju (i naročito u dokumentiranju) treba dati prvoj pojavi naprosto zato jer je to dragocjen historijski materijal koji rapidno nestaje.

Pored ovakva dva shvaćanja, od kojih bi se prvo moglo nazvati klasičnim a drugo kompromisnim, nalazimo i treće, zastupano u članku *Fritza Bosea*. Po njegovim riječima, ako bi netko smatrao pravom narodnom pjesmom samo pjesme tradicije, tj. one pjesme koje se usmeno prenose među slabije obrazovanim klasama (posebno među seljaštvom u prijašnje doba), kao što je smatrao Béla Bartók, u tom slučaju moglo bi se ispravno tvrditi da istinska narodna pjesma više ne postoji, barem ne na području o kome je riječ. Međutim, ne bi se trebalo seljaštvo smatrati jedinom klasom koja je gađala narodnu pjesmu, kao što je smatrao Bartók. Narodna je pjesma cvala u svim vremenima, pa i u krugu gradske civilizacije. U prijašnje doba, kao i danas, ona se tamo stvarala i tada bila preuzimana i prenošena od seljaka. Mnoge pučke («popular») pjesme postale su zajednička svojina ljudi svih klasa — studenata, radnika, seljaka, vojnika i djece. Velik broj takvih pjesama postale su narodnim pjesmama uglavnom u devetnaestom stoljeću, čak iako se razlikuje od »pravih« zbog činjenice što su im pjesnici i kompozitori poznati i što postoji »prava« verzija tih pjesama, koju i narodni pjevač mora slijediti. Takve narodne pjesme pojavljuju se iznova; stvaraju se u svakoj epohi i, poput »pravih« narodnih pjesama, nakon izvjesna vremena izlaze iz mode i budu zaboravljene, možda da bi ponovo oživjele i da bi ih ponovo pjevali. A i obilje pjesama nižih klasa, posebno seljačke, koja se smatra čuvarom tradicije, jest i uvijek je bilo, koliko znamo, podložno promjenama.

U duhu takvog shvaćanja *F. Bose* posvećuje svoj članak pojavi tzv. *folk-singersa* u Sjevernoj Americi.

U okviru druge teme interesantan je članak Amerikanca *C. Seegera*, koji govori o jednome sasvim novom pristupu i postupku pri muzikološkoj analizi pjesme (o čemu samo stručnjaci mogu dati kompetentno mišljenje).

Iz područja treće teme izdvajam članak *G. Martina*: Stilovi izvođenja u plesovima Karpatskog bazena. On konstatira da je za stil plesova Karpatskog bazena karakteristična individualna improvizacija, a nju nalazi i u našim krajevima panskog područja.

Na kraju, ne može se izbjeći dojam da je konferencija koju ovaj *Journal* prikazuje prošla u znaku vrlo različitih shvaćanja, a da nisu doneseni zajednički zaključci na temelju kojih bi se mogli ublažiti daljnji nesporazumi o tome što danas znači pojam narodna muzika.

Zorica Orepić

ANALI HISTORIJSKOG INSTITUTA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI U DUBROVNIKU, Glavni urednik CVITO FISKOVIC, Godina X—XI, Dubrovnik 1966, 549+85 str.

U ovom svesku *Analisa* dubrovačkoga Historijskog instituta, pored petnaestak radova koji većinom obrađuju teme iz povijesti Dubrovnika i njegove okoline nalazimo i dva priloga s područja folkloristike. To su „Muzički folklor Konavala“ *Stjepana Stepanova* i „Konavoski narodni plesovi“ *Ivana Ivančana*.

Prilog *S. Stepanova* sadrži izbor iz materijala koji je 1961. god. sakupio u konavoskim selima. Nakon kraćeg pregleda najvažnijih polova muzičkog folklor Konavala, naročito muzičkih instrumenata i načina pjevanja u tom kraju, donosi autor 70 izabranih notnih primjera (poredar ih po vrstama stiha) te pregled tonskih nivoa u okviru kojih se kreću pojedini napjevi. Zatim slijede najtipičniji ritmijski obrasci te tekstovi pjesama, većinom samo u fragmentu, poredani po svojoj namjeni (uspavanke, svatovske pjesme, kolende itd.). Na kraju, nakon opaski, nalazi